

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
директор Інституту спеціальної педагогіки
НАПН України
В.В. Засенко
Витяг з протоколу ВР ІСПП № 1 від 15.01. 2018 р.

ОСВІТНЬО - НАУКОВА ПРОГРАМА

Спеціальна психологія

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)
Ступінь вищої освіти - доктор філософії
Галузь знань - 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність - 053 «Психологія»

Київ 2018

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність - 053 «Психологія»

1. Кваліфікація	доктор філософії у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність - 053 «Психологія»
2. Офіційна назва програми	Спеціальна педагогіка
3. Тип диплома Обсяг програми	одиничний 30 кредитів / 4 роки навчання
4. Наукова установа	Інститут спеціальної педагогіки
5. Акредитуюча організація	Акредитаційна комісія України
6. Період акредитації	2016 р.
7. Цикл/ рівень	третій рівень вищої освіти згідно з Національною рамкою кваліфікації; 8 рівень EQF LLL (Європейська рамка кваліфікацій для навчанняпродовж життя).
8. Цілі ОНП «Спеціальна психологія»:	підготовка фахівців, які здатні розв'язувати складні задачі і практичні проблеми спеціальної психології з метою корекції і компенсації порушень психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами різних вікових груп
А. Мета освітньої програми	

Забезпечити освітньо-наукову підготовку висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого у європейський та світовий науково-освітній простір фахівця зі ступенем доктора філософії в галузі соціальних та поведінкових наук за спеціальністю 053 Психологія, здатного до самостійної науково-дослідницької, науково-організаційної та практичної діяльності, що передбачає сприяння особистісно-професійному розвитку засобами удосконалення академічних і спеціальних здібностей, успішну реалізацію наукового дослідження, його презентацію та використання результатів у науково-педагогічній діяльності.

В. Характеристика програми

1. Предметна область (галузь знань)

Об'єкти вивчення та діяльності: становлення і розвиток особистості при дизонтогенезі; дослідження джерел, рушійних сил, психологічних механізмів і закономірностей психічного розвитку при дизонтогенезі, гармонізація процесів становлення та реалізації депривованої особистості в соціумі.

Цілі навчання (очікуване застосування набутих компетентностей): формування у здобувачів здатності до наукового пошуку, організації, проведення та презентації наукових досліджень з метою розв'язання складних спеціалізованих завдань і практичних проблем у галузі психології.

Теоретичний зміст предметної області (поняття, концепції, принципи та їх використання для пояснення фактів та прогнозування результатів): знання з соціально-гуманітарних, фундаментальних і дисциплін професійної підготовки в обсязі, необхідному для вирішення науково-дослідницьких завдань; загальних теорій та сучасних психологічних концепцій; знання законодавчих актів і нормативних документів; знання комунікацій у професійній сфері, знання наукового спілкування, основ наукового спілкування іноземною мовою.

Методи, методики та технології, якими має оволодіти здобувач вищої освіти для застосування на практиці: методи збору та обробки науково-дослідного матеріалу; методи наукових психологічних досліджень; методи

	<p>статистичної обробки та аналізу результатів наукових психологічних досліджень, методики надання психологічної підтримки та допомоги депривованій особистості та її найближчому соціальному оточенню.</p>
<p><i>2. Основний фокус програми та спеціалізації</i></p>	<p>Спеціальна психологія в галузі соціальних та поведінкових наук. Наукові дослідження в галузі психології, спрямовані на реалізацію та збагачення особистісно-професійного потенціалу здобувача, формування фахівця із сучасним світоглядом і мисленням, який володіє знаннями, уміннями, навичками та іншими компетентностями, достатніми для продукування ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності зі спеціальності. Ключові слова: освітньо-наукова програма, загальні і фахові компетентності, програмні результати навчання, освітньо-наукова діяльність, зміст освіти, нормативні дисципліни, вибіркові дисципліни, атестація випускника аспірантури.</p>

<i>3. Орієнтація програми</i>	Освітньо-наукова, дослідницька, дослідницько-інноваційна.
<i>4. Особливості та відмінності</i>	Освітня складова програми скерована на вивчення наукових і теоретичних курсів, що пов'язані з реалізацією дослідницько-експериментальної роботи та підвищенням її ефективності. Наукова складова програми скерована на виконання наукового психологічного дослідження на актуальну тему, написання дисертації та її захист.
С. Здатність до працевлаштування та подальшого навчання	
<i>1. Здатність до працевлаштування.</i>	Заклади вищої освіти та наукові установи. Фахівець може займати первинні посади (за ДК 003:2010): 2310.1 Доцент, 2359.1 Науковий співробітник, науковий співробітник-консультант. Подальше навчання, здобування наукового ступеня доктора наук на науковому рівні вищої освіти, участь у постдокторських програмах.
<i>2. Подальше навчання.</i>	Обмін досвідом з викладачами, науковцями вищих навчальних закладів, наукових установ, інституцій в галузі спеціальної педагогіки. Участь у міжнародних проектах з проблем спеціальної педагогіки.
Д. Стил ь викладання	
<i>1. Підходи до викладання та навчання.</i>	Базується на активному навчанні у напрямі реалізації власного дослідницького проекту з обраної проблеми у сфері спеціальної психології. Навчання спрямоване на обмін теоретичними і практичними здобутками, професійним досвідом у вітчизняному науково-освітньому середовищі, презентування власних досягнень у науково-освітньому дискурсі зарубіжжя у сфері спеціальної психології у формі публікацій, виступів, участі у семінарах, конференціях.
<i>2. Методи оцінювання.</i>	Оцінювання результатів навчання відбувається у процесі поточного (під час практичних, семінарських занять, підготовки завдань для самостійної роботи, індивідуальних завдань дослідницького спрямування) та підсумкового(залік, іспит) контролю. Загальна

	<p>оцінка формується за результатами поточного (60%) і підсумкового (40%) контролю. Форма підсумкового контролю з кожної дисципліни передбачена навчальним планом відповідно до циклу загальної і професійної підготовки та вибіркового дисциплін. Оцінюються також такі види діяльності, як: публікація у фаховому виданні України, міжнародних наукометричних базах (Scopus, Web of Science), участь у науковій всеукраїнській конференції (за умови опублікування тез доповіді), участь у науковій міжнародній конференції (за умови опублікування тез доповіді). Остаточне оцінювання та вручення диплома відбувається після відкритого захисту дисертації.</p>
<p>Е. Перелік компетентностей випускника</p>	
<p>Інтегральна компетентність</p>	<p>Здатність до наукового пошуку, організації та проведення власного наукового дослідження з метою розв'язання складних спеціалізованих завдань і практичних проблем в процесі дослідницько-інноваційної діяльності у сфері психології.</p>
<p>Загальні компетентності</p>	<p>Дослідницька. Здатність до критичного аналізу, оцінювання й синтезу нових і складних ідей, до участі в критичному діалозі. Здатність ініціювати, спроектувати та виконати наукове дослідження, яке призводить до нових знань. Здатність генерувати нові ідеї та досягати наукових цілей</p> <p>Управлінська. Здатність демонструвати значний діапазон керівних навичок, методів, інструментів, практик та/або матеріалів, які пов'язані з галуззю психології. Здатність достворення власного продукту, уміння приймати рішення й відповідати за них. Функціонування в міжнародному співтоваристві. Здатність працювати в міжнародному контексті.</p> <p>Комунікативна. Здатність ефективно спілкуватися з експертами з інших галузей.</p> <p>Аксіологічна. Здатність дотримуватися етичних принципів у наукових дослідженнях.</p> <p>1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та</p>

	<p>синтезу (ЗК-1)</p> <p>2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК-2)</p> <p>3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-3)</p> <p>4. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ЗК-4)</p> <p>5. Здатність до розуміння особистісного буття людини та суспільного контексту її життєдіяльності (ЗК-5)</p> <p>6. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності за спеціальністю (ЗК-6)</p> <p>7. Здатність проведення самостійних досліджень на сучасному рівні (ЗК-7)</p> <p>8. Вміння формулювати та вирішувати науково-дослідницькі проблеми (ЗК-8)</p> <p>9. Навички дотримання етичних норм та авторського права при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-педагогічній діяльності (ЗК-9)</p> <p>10. Здатність працювати в міжнародному науковому просторі (ЗК-10)</p>
<p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</p>	<p>Методологічна. Здатність здійснювати узагальнення знань у сфері психології на теоретико- методологічному рівні, а також залучати їх до філософського осягнення ідеї навчання та розвитку як соціокультурного феномену та формулювати власну світоглядну концепцію навчання та розвитку.</p> <p>Технологічна. Здатність до аналізу, осмислення, плануванняй підготовки різних типів занять за різною структурою, використання технологій психологічного супроводу здобувачів освіти і формування у них навичок самостійно здобувати знання. Здатність через оригінальне дослідження виявити нове знання, унікальні дані, нові інтерпретації, інноваційні методи, обґрунтовані рішення у новому контексті в галузі вивчення або в передовій професійній практиці.</p> <p>1. Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань (ФК-1).</p>

2. Вміння збирати, опрацьовувати та критично оцінювати наукові психологічні джерела (ФК-2).
3. Системний підхід до розуміння сучасних напрямків розвитку психологічної науки і практики та засвоєння навичок та методів дослідження і професійно-психологічного втручання, пов'язаних з темою наукового дослідження (ФК-3).
4. Здатність до розробки та застосування відповідної методології, визначення стратегії та плану дій для вирішення актуальної наукової проблеми психології (ФК-4).
5. Вміння здійснювати діагностику психічних процесів, психічних станів, психічних новоутворень та психічних властивостей особистості та застосовувати й удосконалювати методи та процедури психологічної оцінки структури психіки та особистості (ФК-5).
6. Володіння методами кількісної та якісної обробки даних психологічного дослідження (ФК-6).
7. Вміння розробляти програми психологічного забезпечення освітнього процесу в навчальних закладах різного типу на підставі результатів теоретико-експериментального дослідження (ФК-7).
8. Здатність до розробки та вирішення дослідницьких завдань з психології в межах різних наукових парадигм (ФК-8).
9. Вміння планувати та здійснювати психологічний супровід депривованої особистості в різних умовах на підставі результатів теоретико-експериментального дослідження (ФК-9).
10. Здатність до розробки та застосування психодіагностичного інструментарію у дослідженні (ФК-10).
11. Вміння розробляти та вирішувати дослідницькі завдання психотерапії у постнекласичній парадигмі (ФК-11).
12. Здатність до ефективного використання сучасних професійних стратегій у психологічній сфері, створення та просування психологічного продукту/послуги відповідно до сучасних вимог та специфіки запитів соціуму. (ФК-12).

Г. Програмні результати навчання

1. Набуття гнучкості мислення у розумінні та розв'язанні проблем і завдань за критичного ставлення до сталих наукових компетенцій. Оперативність реагування на зміни, швидка адаптація до нових умов. Здатність розглядати та застосовувати альтернативні шляхи вирішення поставлених завдань. Здатність формулювати завдання, обґрунтовувати методологію та використовувати потрібну інформацію для вирішення проблеми та досягнення висновку (ПРН 1).
2. Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень. Здатність до ефективної комунікації, використання лінгвістичних навичок; до представлення складної комплексної інформації у стислій формі (усно та письмово) із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Знання і застосування іноземних мов у професійній діяльності (ПРН 2).
3. Здатність використовувати ефективні техніки міжособистісної суб'єктної взаємодії. Здатність працювати в команді, активно включатися у роботу групи, виконуючи, за потреби, відповідну професійну роль у міжнародній та мультикультурній групі (ПРН 3).
4. Здатність бути відкритим до нових знань, сприймати нові знання та інтегрувати їх з уже наявними. Здатність до самомотивації подальшого самостійного навчання, саморозвитку та реалізації власного особистісного та професійного потенціалу (ПРН 4).
5. Здатність до пошуку, створення, розповсюдження, застосування інновацій, креативно-творчого підходу для вирішення професійно-психологічних завдань (ПРН 4).
6. Здатність діагностувати і оцінювати рівень розвитку, досягнень і освітні потреби дітей та дорослих. Здатність проектувати і здійснювати освітній процес з урахуванням сучасної соціокультурної ситуації і рівнів розвитку особистості. Здатність до організації спільної діяльності і міжособистісної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Здатність використовувати сучасні наукові розробки в професійній діяльності науковця та викладача вищої школи (ПРН 5).
7. Здатність знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; здійснювати комунікаційну взаємодію за допомогою соціальних мереж; використовувати прийоми створення, збереження, накопичення та інтерпретації даних з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій; працювати з науковою інформацією зі спеціальних літературних джерел та мережі Інтернет (ПРН 6).
8. Здатність представляти в усній і письмовій формах перед фаховою і нефаховою аудиторією результати власної дослідницької діяльності (ПРН 7).
9. Здатність створювати і підтримувати психологічно безпечне освітнє середовище. Комунікабельність в процесі освітньої діяльності на рівні партнерської міжособистісної взаємодії (ПРН 8).

10. Здатність використовувати у професійній діяльності знання основних принципів функціонування сучасного суспільства і його соціальних інститутів, сутності соціальних процесів і особистісних відносин, механізмів формування соціальної структури та ролі особистості в її будові (ПРН 9).
11. Здатність до самостійного, автономного навчання впродовж життя. Здатність розуміти соціальну значущість професії і дотримуватися принципів професійної етики. Здатність до критичної рефлексії власної діяльності в освітньому процесі. Здатність створювати умови для позитивного ставлення суб'єктів освітнього процесу до соціального оточення і до себе. Мобільність у розумінні
12. перебудови своєї професійної діяльності у відповідності до змін освітніх потреб особистості (ПРН 10).

Н. Обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії

Обсяг освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність - 053 «Психологія» на базі другого рівня вищої освіти (магістра) з обсягом 30 кредитів ЄКТС.

За умови підготовки іноземців та осіб без громадянства обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30 кредитів ЄКТС.

Вибіркова складова освітньо-наукової програми становить не менше як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС.

Термін навчання:

очна (денна, вечірня) форма – 4 роки;

заочна (денна, вечірня) форма – 4 роки

Ліцензійний обсяг – 10 осіб, з них 1 місце – державне замовлення.

У зв'язку зі скороченням державного замовлення та з метою цільового використання коштів групи здобувачів денної очної і заочної форм навчання об'єднуються в одну групу (Рішення вченої ради Інституту, протокол №11 від 29 грудня 2016 р.).

Г. Обсяг кредитів ЄКТС для здобуття третього ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 053 “Психологія”

Цикли підготовки освітньо-наукової програми ЄКТС	Загальна кількість кредитів	Структура, %
Базова складова	22	70%
Вибіркова складова	8	30%
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ	30	100%

III. Перелік компонентів освітньо-наукової програми та їх логічна послідовність

Найменування дисципліни	Код дисципліни	Кількість годин	Форма контролю
ОСВІТНЯ СКЛАДОВА			
<i>Нормативні дисципліни</i>			
I. ЦИКЛ ЗАГАЛЬНОНАУКОВИХ ДИСЦИПЛІН			
Філософія сучасної науки	НЗ1	60	іспит
Методологія наукових досліджень	НЗ2	60	залік
Всього		120	
II. ЦИКЛ ДИСЦИПЛІН МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ			
Англійська мова	НМ1	120	іспит
Науковий стиль в англійській мові	НМ2	60	залік
Науковий стиль в українській мові	НМ3	30	залік
Всього		210	
III. ЦИКЛ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН			
Технологія проектування дисертаційного дослідження	НД1	30	залік
Нормативно-правове забезпечення дослідницької діяльності	НД2	30	залік
Технології підготовки наукових публікацій	НД3	30	залік
Емпіричні методи наукового дослідження	НД4	30	залік
Брендінг сучасного дослідника	НД5	30	залік
Менеджмент проектної діяльності	НД6	30	залік
Математично-статистичні методи наукового дослідження	НД7	30	залік
Всього		210	
IV. ЦИКЛ ДИСЦИПЛІН ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ			
Теоретико-методологічні проблеми освіти осіб із особливими потребами	ВС1	30	залік
Теоретико-методологічні проблеми спеціальної психології	ВС2	30	іспит
Технології психолого-педагогічного супроводу	ВС3	60	залік
Всього		120	
<i>Дисципліни за вибором аспіранта</i>			
Вибіркова дисципліна 1	ВА1	60	залік
Вибіркова дисципліна 2	ВА2	60	залік
Вибіркова дисципліна 3	ВА3	60	залік
Вибіркова дисципліна 4	ВА4	60	залік
Всього		240	
ВСЬОГО ЗА ОСВІТНЬОЮ СКЛАДОВОЮ		900	
ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА			
Викладацька практика	ПВ		

Дослідницька практика	ПД		
Всього		240	
НАУКОВА СКЛАДОВА			
Проектування й проведення дисертаційного дослідження	Н1	2238	
Підготовка і захист дисертації	Н2	1000	
Підготовка наукових публікацій	Н3	344	
Апробація результатів дослідження	Н4	172	
Всього		3954	

Згідно Закону «Про вищу освіту» здобувачі мають право на вибір вибіркових дисциплін, у межах передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом в обсязі, що становлять не менше як 25% загальної кількості кредитів ЄКТС передбачених для даного рівня вищої освіти.

Вибіркові дисципліни можуть формуватися у блоки, після чого усі дисципліни блоку стають обов'язковими для вивчення. Рекомендується використовувати як блочну форму вибору, так і повністю вільний вибір дисциплін.

Е. ФОРМА АТЕСТАЦІЇ

Метою підсумкової атестації є встановлення відповідності рівня освітньо-наукової підготовки випускників аспірантури вимогам освітньо-наукової програми доктора філософії в галузі соціальних та поведінкових наук за спеціальністю «Психологія». Підсумкова атестація здійснюється за двома напрямами:

- 1) оцінювання рівня теоретичної та практичної фахової підготовки;
- 2) встановлення відповідності рівня науково-дослідницької підготовки вимогам, що висуваються до доктора філософії в галузі соціальних та поведінкових наук за спеціальністю «Психологія».

Атестація здобувачів 8 кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій за спеціальністю 053 «Психологія» здійснюється у формі:

- атестаційних екзаменів та заліків, визначених навчальним планом;
- публічного захисту дисертаційної роботи.

Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації. Здобувач ступеня доктора філософії має право на вибір спеціалізованої вченої ради.

Стан готовності дисертації аспіранта до захисту визначається науковим керівником. Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання аспірантом його індивідуального навчального плану.

На дисертаційну роботу доктора філософії в галузі соціальних та поведінкових наук за спеціальністю «Психологія» покладається основна дослідницька і фахова кваліфікаційна функція, яка виражається у здатності

пошукувача вести самостійний науковий пошук, вирішувати прикладні наукові завдання та здійснювати їхнє наукове узагальнення у вигляді власного внеску у розвиток сучасної психологічної науки і практики. Вона являє собою результат самостійної наукової роботи аспіранта та має статус інтелектуального продукту на правах рукопису.

Н. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ.

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Спеціальна психологія» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентом застосовуються такі методи:

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.

Методи письмового контролю: письмове опитування; конспект, реферат.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

4. ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ, НА ЯКИХ БАЗУЄТЬСЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року №1556-VII.
3. Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 11.10.2017 № 848-VIII.

4. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) (Постанова КМУ від 23.03.2016 р., № 261).

5. Перелік галузей і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Постанова КМУ від 29.04.2015 р., № 266).

6. Ліцензійні умови у сфері вищої освіти (Постанова КМУ від 30.12.2015 р., №1187).

7. Лист МОН України від 28.04.2017 р. № 1/9-239 «Про примірний зразок освітньо-професійної програми».

8. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система. Довідник користувача / пер. з англ., за ред. Ю. М. Рашкевича та Ж. В. Таланової. – 2-ге вид. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

9. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В.Таланова ; за ред. В. Г. Кременя. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

10. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Схвалено сектором вищої освіти Науково-методичної Ради Міністерства освіти і науки України, протокол від 29.03.2016 р., № 3);

11. Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.2019 №1254 «Про унесення змін до Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти».